ANTHROPOLOGIA INTEGRA
17/2026/1
ČASOPIS PRO OBECNOU ANTROPOLOGII A PŘÍBUZNÉ OBORY
JOURNAL FOR GENERAL ANTHROPOLOGY AND RELATED DISCIPLINES

Mapování veřejné diskuse o spojenectví a její reflexe: Výzkumná cesta za pochopením sporů o privilegia a jiných konfliktů v kontextu politiky identit

Lenka Vochocová

Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Smetanovo nábřeží 6, Praha 1, 110 00, Česká republika
email: lenka.vochocova@fsv.cuni.cz

Do redakce doručeno 24. dubna 2026; k publikaci přijato 15. června 2026

Článek vznikl v rámci standardního projektu 22-34744S Rearktikulace totalitních minulostí a polarizace společnosti: Lokální podoby zahraničních emancipačních hnutí a jejich recepce v online prostředí podpořeného Grantovou agenturou ČR.

MAPPING PUBLIC DISCOURSE ON ALLYSHIP AND ITS REFLECTIONS: A RESEARCH JOURNEY TOWARD UNDERSTANDING DISPUTES OVER PRIVILEGE AND OTHER CONFLICTS IN THE CONTEXT OF IDENTITY POLITICS

ABSTRACT The article presents a research probe into the ways in which identity-based movements in the Czech Republic relate to conflicts within these movements that occur in the public sphere, typically through online media. The analysis of discussions under posts sharing selected articles on the social network Facebook and interviews with four publishing members of the movement reveals that, alongside factual disputes over language and privileges, a key theme is rather the toxic culture of the movement, which negatively impacts its members. The data show that participants perceive this as a consequence of the affordances of social networks, as well as the precarious positions of leftist journalism, which forces people to focus more on their individual interests rather than mutual solidarity.

KEY WORDS Identity politics; left-wing disputes; privileges; solidarity; online discussions; in-depth interviews

ABSTRAKT Článek představuje výzkumnou sondu do způsobů, kterými se identitární hnutí v ČR vztahuje ke konfliktům uvnitř tohoto hnutí probíhajícím ve veřejném prostoru, typicky skrze online média. Analýza diskusí pod příspěvky sdílejícími vybrané články na sociální síti Facebook a rozhovorů se čtyřmi publikujícími členkami a členy hnutí odhaluje, že vedle faktických sporů o jazyk a privilegia je klíčovým tématem spíše toxická kultura hnutí negativně dopadající na její členy. Data odhalují, že ji zúčastnění vnímají jako důsledek fungování sociálních sítí, ale i prekarizované pozice levicové žurnalistiky, kvůli níž jsou lidé nuceni sledovat spíše své individuální zájmy než být vzájemně solidární.

KLÍČOVÁ SLOVA Politika identit; spory na levici; privilegia; solidarita; online diskuse; hloubkové rozhovory

„Na útoky z pravicových, šovinistických a konzervativních kruhů jsem si zvykla – jsou předvídatelné, ideologické a očekávatelné. Ale na co jsem si zvyknout nedokázala, jsou útoky, které přicházejí zevnitř. Od lidí, se kterými sdílím stejné hodnoty – od vlastních spojenců. Jsou to situace, které mě vedou k přemýšlení nad tím, jestli se chci ještě vůbec angažovat. Jestli by nebylo lepší vykašlat se na snahu o lepší svět a mít klid.“

Johanna Nejedlová (2025)

ÚVOD

Krátce po přelomu milénia se mi to ještě zdálo být snadné. Působili jsme v neziskových organizacích nebo akademické sféře a věnovali jsme se tématům marginalizace, stereotypizace menšin, respektu, identit, diskutovali jsme o vhodném jazyce, kterým tento respekt vyjadřovat, často jsme se neshodli, ale debata byla bezpečná, věděli jsme, že v těchto otázkách patříme všichni k jednomu táboru. Jak píše o dvacet let později i Johanna Nejedlová, na útoky z pravicových, šovinistických a konzervativních kruhů jsme si zvykli. Postupně se ale situace začala měnit a lidé, kteří do té doby ustavovali

normy inkluzivního, nestereotypního jazyka, začali pociťovat *„strach, že se nevyjádří správně“* (Uhlová 2018). Jako jedna z prvních na téma v českém prostředí výrazně veřejně upozornila Saša Uhlová v textu *Zkontrolujme si svá privilegia* v A2 (Uhlová 2018). Popisuje v něm svoji novou zkušenost člověka, *„kterému ujel vlak“* a který se ocitl *„na druhé straně“*, *„tam, kde se nachází naprostá většina lidí, třeba už jen proto, že nestudovali vysokou školu humanitního zaměření anebo netrávili čas samostudiem a četbou“* (Uhlová 2018). K sepsání krátkého kritického textu ji dovedl komentář, kterým ji kdosi v internetové diskusi pod jejím článkem osočil z *„cisnormativity“*[1], postoje, jehož význam si nejprve musela *„vygooglovat“*. Uhlová v článku reflektuje, že situace pro ni začala být problematická až poté, kdy *„přestala sledovat, kudy se korektní jazyk ubírá“*: *„Dokud se šermovalo pojmy jako sexismus, ageismus nebo xenofobie, byla jsem na koni,“* píše a vnáší do diskuse o politicky korektním jazyce klíčový rozměr moci, privilegií a elitního statusu: *„V tom jazyce se ztrácejí všichni, kdo nemají dostatečné vzdělání, jazykovou výbavu a čas na to se otázkou správného vyjadřování do hloubky zabývat“* (Uhlová 2018). Uhlová ve svém článku nabízí heslo *„check your privilege“* užívané převážně v kontextu intersekcionální sociologie jako nástroj sebereflexe, díky kterému bychom si podle ní měli uvědomit především privilegovanost své vlastní pozice, pokud máme kapacitu sledovat nejaktuálnější akademické debaty o identitách a jejich korektním jazykovém uchopení.

O šest let později už text Ondřeje Slačálka a Lukáše Rychetského (2024) ve stejném periodiku ukazuje na posun tématu k důrazu na reprezentaci a její legitimitu (*„Kdo mluví, jakým právem a koho reprezentuje?“*). Autoři ale také kritické debaty uvnitř *„svého tábora“* jasně vztahují ke kontextu sílícího konzervatismu a varují před *„pastí reaktivity“* současné levice: *„Jde o to, že pravice, a zejména krajní pravice jako privilegovaný nepřítel, definuje témata i stanoviska levice. Říká-li krajní pravice A, musí levice říkat B. V zajetí polemiky a instantní negace pak nezbývá mnoho času na promýšlení vlastních postojů“* (Slačálek – Rychetský 2024). Bez ohledu na definování *„privilegovaného nepřítele“* na pravici však autoři většinu textu tematizují právě spíše *„boje na levici“*, boje o privilegia, politiku identit (*„ať už se tím myslí cokoli“*), roli generační zkušenosti nebo globalizaci kultury. Rozkrývají tak tematickou pestrost diskuse i její obtížnou uchopitelnost z jediné perspektivy.

Zatímco text Saši Uhlové mě oslovil problematizací fráze *„check your privilege“*, která tehdy působila jako odvážná, článek Slačálka a Rychetského ve mně rezonoval důrazem na to, že téma je komplexní, nikdo se v něm možná úplně dobře neorientuje, ale že klíčem je budovat kolektivní moc *„v silných a sebevědomých sociálních hnutích“* otevřených všem (tamtéž).

Z obou textů jsem ale cítila důraz na význam generační zkušenosti a dlouho jsem měla pocit, že téma je opravdu zejména konfliktem generačním – že mladší aktéři ovlivnění globálními hnutími vnášejí do politiky identit a sociálních témat větší radikálnost a nutí nás, starší, posouvat se dál, k cílům ambiciózněji, než jsou ty, které jsme si kladli, ale u nichž jsme zároveň měli pocit, že jsme je zdaleka ještě nevybojovali.

Mým výzkumným cílem tedy od počátku bylo porozumět konfliktům v kontextu politiky identit v ČR, které rámují právě oba zmíněné články, ale také zkušenost řady dalších publikujících lidí, o níž jsem se doslýchala. Domnívala jsem se, že se budu pokoušet pochopit podstatu věcných, filozofických či paradigmatických sporů a že mi aktéři zúčastnění v mém výzkumu vysvětlí, proč jsou pro ně tyto akademické rozdíly tak zásadní, že před skupinovou solidaritou upřednostňují veřejnou kritiku druhých („vlastních spojenců“, jak píše Nejedlová 2025), a oslabují tak pozici politiky identit v době sílícího konzervativního obratu. Jinými slovy, stále ještě jsem byla přesvědčená, že jde především o ideje.

VÝZKUMNÝ ZÁMĚR A JEHO POSOUVÁNÍ SKRZE VÝZKUMNOU ZKUŠENOST

Otázky, které jsem si kladla při přípravě designu výzkumu, tyto moje výše popsané představy odrážejí. Ptala jsem se: *Jaká je role politické orientace aktérů v identitárních sporech? Jaký je diskurz o privilegiích a jak je aktéry prožíván? Jak do diskusí o identitách vstupují generační rozdíly a jak jsou tematizovány? Jak se v diskusích o identitách a jejich prožívání aktéry projevují otázky individualismu a solidarity?* Zároveň jsem chtěla získat představu o možných řešeních situace – zajímalo mě tedy, *Jaká východiska nabízejí aktéři diskurzu – novinářky a novináři věnující se identitárním otázkám?* Výzkum jsem záměrně rámovala jako založený na zkušenosti a pohledu publikujících lidí, novinářek a novinářů, z nichž řada má také akademickou praxi, protože většina nejviditelnějších konfliktů se odehrála právě kolem komentářů publikovaných v médiích. Plánovala jsem ho založit na hloubkových rozhovorech s nimi a jejich induktivní kvalitativní analýze, abych identifikovala klíčové tematické a argumentační vzorce.

Už samotný pokus o sestavení vzorku byl ale zajímavou výzkumnou zkušeností, která můj záměr výrazně posunula. Tato zkušenost mě zároveň natolik vtahovala do tématu, že jsem přestala být přesvědčená, že ho můžu zpracovat s tradičním vědeckým odstupem a neangažovaností. Řada lidí moji žádost o rozhovor ignorovala. Někteří poměrně nevybíravě odmítli s vysvětlením, které odhalilo, že téma konfliktů kolem privilegií, jazyka a jiných otázek vnímají jako velmi osobní, soukromé a nerozumí, proč by mělo být řešeno na akademické půdě. Jiní mi svým vysvětlením, proč odmítají, jen potvrdili vznikající domněnku, že téma je jeho aktéry prožíváno silně emotivně, osobně a vztahově. Pochopila jsem také, že někteří zúčastnění se domnívají, že chybí otevřená a věcná debata o tématu, která by byla odosobněná, a proto jim připadá brzy na vědecký výzkum.

1 Termín vychází z výrazu „cisgender“, který odkazuje k lidem, jejichž genderová identita je, zjednodušeně řečeno, v souladu s jejich biologickým pohlavím (tj. nemají potřebu měnit své pohlaví nebo gender). Cisnormativitu tedy můžeme definovat jako prosazování cisgenderové normy, tedy určitý útisk, který mohou zažívat transgender a transsexuální lidé ve společnosti, pro niž je cisgenderová identita dominantní normou (Bauer et al. 2009: 356).

Čtyři z oslovených ale s rozhovorem souhlasili a jejich výpovědi z hloubkových rozhovorů tak tvoří podstatnou část dat, jejichž kvalitativní analýzu založenou na kategorizaci pomocí postupů otevřeného a axiálního kódování ze zakotvené teorie (Strauss – Corbinová 1999) v tomto článku stručně představím. Jednalo se o tři ženy a jednoho muže, vzorek pestrý z hlediska věku v rozmezí 25–45 let, profesní dráhy, ale také ideologické pozice, přičemž jednu z dotazovaných ostatní nevnímali jako součást *„svého tábora"* kvůli médiu, pro které pracuje. Její zkušenost s konflikty kolem politiky identit ale považuji za podstatnou pro své téma. Rozhodla jsem se doplnit rozhovory analýzou veřejně dostupných diskusí k článku Saši Uhlové na sociální síti Facebook a diskusí k článku Johanny Nejedlové *„Buď dokonalá, nebo mlč. Jak jsem se začala bát svých spojenců"* (Nejedlová 2025), z něhož pochází úvodní citace k tomuto textu a s nímž jsem se silně identifikovala. Nejedlová v něm téma přímo vztáhla k destruktivnímu potenciálu *„call-out culture"*[2] v éře sociálních sítí (Bouvier 2020) a k oslabování levice vzájemnými útoky. Tato data slouží jako zdroj informací o podobě mediované debaty mezi aktérkami a aktéry identitárního hnutí a spolu s hlubším pohledem dotazovaných mohou nabídnout poměrně ucelený pohled na různé aspekty debaty, jakkoli vztažené k několika konkrétním případům v kontextu ČR.

Kromě toho, že pracuji jen s vybranými medializovanými kauzami, je tento výzkum také mojí osobní cestou za pochopením fenoménu, který mě znejisťuje, naplňuje obavami, frustrací a nepochopením. Jde tedy o moji snahu lépe pochopit a sumarizovat veřejně dostupné (nebo se mnou ve výzkumných rozhovorech sdílené) chápání situace jeho aktérkami a aktéry, lidmi, kteří se k diskusi o tomto problému připojili. Vedle pocitů neznalosti a slabého vhledu do tématu, které řeším hlavně ze své oborové perspektivy, tedy jako „diskurz o…" nebo otázku reprezentací, jsem při pokusu o realizaci výzkumu, z jehož fragmentu vzešla tato výzkumná zpráva, zažívala také silnou sounáležitost a podporu širšího týmu. Dostalo se mi i silné podpory a prožitků vzájemného pochopení, solidarity, otevřeného sdílení a rezonance zkušeností, a to bez výhrady od mých tří respondentek, navzdory tomu, že z konfrontace „s mladými progresivistkami", za které je zřejmě možné dvě z nich označit, jsem měla původně největší strach. Všichni dotazovaní navíc ve svých odpovědích tematizovali pocity a pochyby velmi podobné těm mým a spolu s texty a diskusemi o nich na sociálních sítích posunuli moje vnímání tématu spíše k otázkám ekonomicky vynuceného soupeření o zdroje (pozornost) a oslabování solidarity v době všudypřítomné sebeprezentace na sociálních sítích a prekarizace novinářské práce (zejména té na levici).

UZNÁNÍ, PŘEROZDĚLOVÁNÍ, KRIZE LIBERALISMU, NEBO PRODUKTIVNÍ KONFLIKT? STRUČNÝ VHLED DO AKADEMICKÝCH DISKUSÍ O POLITICE IDENTIT

Tento text se věnuje konkrétním minulým i relativně aktuálním sporům v rámci identitárního hnutí v ČR. Ty je ale nutné vnímat v kontextu širších filozofických, politických i sociálně-vědních sporů a diskusí, které se mezinárodně vedou a rozvíjejí už dlouhé dekády a týkají se především otázek spravedlnosti, rovnosti a uznání. Jedná se o diskuse vedené z mnoha různých perspektiv, ideologických i oborových pozic a v různých dobách a není možné je v tomto formátu smysluplně sumarizovat. Protože cíle tohoto textu nejsou teoretické a jeho smyslem je spíše dobrat se toho, jak situaci vnímají konkrétní diskurzivní aktéři, představím jen stručně a bez ambicí na vyčerpávající přehled základní osy, po nichž se z perspektivy mého oboru zásadní diskuse vedly či vedou.

Především je třeba zdůraznit, že diskuse obvykle kombinují rozměr praktičtější, který souvisí s politickými cíli v boji se společenskými nerovnostmi, s filozofickými otázkami uznání a důstojnosti. Je-li kontextem této studie politika identit, je třeba podívat se na odbornou diskusi, která tuto politiku v minulosti často identifikovala jako *„kontraproduktivní odchýlení od skutečných ekonomických otázek"* (citace je souhrnem postojů *„některých zastánců přerozdělování"* v textu Nancy Fraser (Fraser – Honneth 2004, 33). Dlouhodobě se tedy ve společenských a humanitních vědách vede spor mezi těmi, kdo jsou na jednu stranu shodně přesvědčeni o nutnosti zabývat se otázkami společenských nerovností a nespravedlnosti a řešit je, na druhou stranu se ale neshodují v tom, kde spatřovat skutečnou příčinu těchto nerovností[3]. Inspirativní je v tomto smyslu dialog Axela Honnetha a Nancy Fraser (2004) ke sporu *„o otázku, jak přiměřeným způsobem teoreticky chápat sociální konflikty našich dnů"* v kontextu kritické teorie (Fraser – Honneth 2004, 11), v němž Honneth zdůrazňoval význam sociálního uznání (ve vztahu k otázkám identitárním) pro překonání nerovností, zatímco Fraser zdůrazňuje, že *„falešný"* či *„zavádějící protiklad"* politiky identit (jako politiky uznání týkající se především *„genderu, pohlaví, národnosti, etnicity a ‚rasy'"*) a politiky přerozdělování jako

2 Bouvier (2020) popisuje call-out aktivity jako součást širší „cancel culture" a spojuje oba fenomény s vlastnostmi a cíli sociálních sítí (zviditelňování individuálních profilů a osob na úkor řešení strukturálních problémů, obtížné vedení informované, hluboké věcné debaty, aj.). Call-out definuje jako způsob individualizovaného povolávání konkrétních jednotlivců k odpovědnosti na základě toho, že se dopustili jednání nevhodného z pohledu těch, kteří je k odpovědnosti povolávají (typicky rasismus, sexismus aj.). Typicky mají podle ní call-out aktivity podobu nátlakových kampaní, při nichž zúčastnění útočí na konkrétní osobu, zveřejňují její osobní informace, upravují obsah z jejích sociálních sítí, požadují vyvození důsledků v jejím zaměstnání atd.

3 V oboru mediálních a komunikačních studií je již klasickou ukázkou takového sporu vyhrocená odborná diskuse mezi zástupci kritické politické ekonomie komunikace a tzv. kulturálních studií na stránkách časopisu *Critical Studies in Mass Communication* (Garnham 1995; Grossberg 1995), kteří vedli v dané době z hlediska výrazových prostředků silně emotivní spor o to, zda dominantní vliv na společenské nerovnosti a útisk má třídní struktura společnosti, tedy vlastníci médií (Garnham 1995), nebo můžeme určitou diskurzivní moc přisoudit i publikům, která spoluutvářejí výsledné symbolické pole (Grossberg 1995).

politiky *„vztažené ke třídám“* zastírá nutnost vnímat, že *„jak přerozdělování, tak uznání vyjadřují specifický aspekt sociální spravedlnosti“* (tamtéž, 28). Většina debaty, kterou sleduji v tomto textu, vychází především z otázek uznání. Jak je z ní ale patrné, její aktéři vnímají obě roviny (ne)spravedlnosti. Tu symbolickou, o niž se často vede spor, je-li řeč o jazyce, obvykle neoddělitelně propojují i s rovinou materiální. Obecně užitečná může být pro aktuální spory v identitárním hnutí i poznámka Nancy Fraser, že konflikty o uznání (kterým jsme si zvykli říkat „kulturní války“) jsou často zneužívány k zakrytí či oddalování řešení materiálních nerovností (tamtéž, 34).

V posledních letech, spolu s rozvojem mezinárodních empancipačních hnutí navázaných na digitální komunikační prostor, jako jsou Black Lives Matter, MeToo nebo Decolonize This Place, identitární hnutí čelí nejen silnému tlaku z antiliberálních (Surowiec – Štětka 2020) a antidemokratických pozic (Bermeo 2016), ale čelí také vzrůstající fragmentaci a napětí mezi identitárním liberalismem, který prosazuje uznání a sociální spravedlnost pro množství různých identit, a tradičnějšími proudy liberálního myšlení. Je přitom třeba vnímat, že i samotné slovo „liberalismus“ bývá předmětem sporů a příčinou vylučování, zejména kvůli odlišné terminologii v Evropě a Severní Americe, ale také kvůli neshodám, je-li míněn spíše liberalismus ekonomický, či identitární[4]. Někteří vidí řešení v opuštění identitárního konfliktu založeného na sporech mezi jednotlivými identitárními skupinami a v přimknutí se k obecným principům a hodnotám liberalismu (Lilla 2017), kterými podle těchto autorů jsou univerzální lidská práva, rovnost, svoboda projevu, respekt k hodnotě odlišných perspektiv a další hodnoty, které stojí proti *„teokracii, otroctví, patriarchátu, kolonialismu, fašismu a mnoha dalším formám diskriminace“* (Pluckrose – Lindsay 2020). Jiní zdůrazňují význam agonistického pluralismu, podle kterého přetrvávající konflikt (např. ohledně identit a uznání) představuje nedílnou a konstruktivní součást demokratických společností, a není tedy nezbytné vnímat ho jako nežádoucí a problematický (Mouffe 2000). Množství autorek a autorů (Anderson 2018; Bouvier 2020; Fisher 2013) však ve vztahu k tématu spojuje aktuální střety v identitárním hnutí s tzv. call-out (potažmo cancel) culture a se sociálními sítěmi, které ji svými afordancemi podporují. Tato kultura povolávání konkrétních jednotlivců k odpovědnosti za údajné prohřešky proti respektu vůči diverzitě identit je napříč texty odsuzována jako destruktivní a negativně ovlivňující levicové hnutí a jeho solidaritu. Vedle oslabování levice či specificky feminismu (Anderson 2018) zdůrazňují autoři odklon od společných hodnot levicového hnutí, zejména moralizující individualizaci odpovědnosti namísto řešení systémových, strukturálních nerovností (*„nahrazují třídní politiku moralizujícím individualismem“*, Fisher 2013; velmi podobně argumentuje též Bouvier 2020). Fisher ve své eseji zdůrazňuje jako symbolický tmel call-out culture motiv strachu na straně těch, kteří druhé povolávají k odpovědnosti, opět v protikladu k solidaritě jako původní jednotící hodnotě: *„To, co je drží pospolu, není solidarita, ale sdílený strach – strach, že budou dalšími, které někdo vyčlení, exponuje, odsoudí.“* (Fisher 2013)

VÝSLEDKY EMPIRICKÉHO VÝZKUMU

V této části představím hlavní výsledky analýzy diskusí pod veřejně sdílenými příspěvky různých aktérů na sociální síti Facebook, které odkazovaly na články Saši Uhlové a Johanny Nejedlové, a analýzy čtyř rozhovorů s novinářkami a novinářem vstupujícími různými způsoby do diskusí o konfliktech v identitárním hnutí. Soustředím se na identifikaci klíčových aspektů diskuse a různých zkušeností, které zúčastnění sdílejí, pomocí analytických principů zakotvené teorie (Strauss – Corbinová 1999). Tam, kde je citace uvedena bez dalších informací, jedná se o anonymizovaný komentář z Facebooku, u citací z rozhovorů uvádím zkratku R1–4 označující jednotlivé dotazované.

JAZYK JAKO NÁSTROJ INKLUZE, NEBO VYLUČOVÁNÍ?

V debatě se střetávají pohledy na jazyk jako cestu k rovnosti a spravedlnosti s pohledy na to, jak specifický jazyk rozděluje a diskriminuje. Zastánci prvního pojetí argumentují tím, že jazyk může být cestou k rozpoznání a pojmenování problému nebo jako již tradičně indikátorem nových témat, která není v dnešní době díky technologiím těžké sledovat (*„od doby, co existuje internet, si můžeme jednoduše každý pojem vyhledat“; „naštěstí už nemusíme mít doma nejnovější vydání Ottova slovníku naučného“*). Diskutující zastávající tuto pozici tak považují upozorňování na problematičnost nových termínů, anglismů a obecně na složitost jazyka za lenost nebo dokonce *„snahu rozbít debatu“* či *„provokovat“* nebo *„diskuzi vytrollit“*, protože jsou přesvědčeni, že bez možnosti používat odborné a specifické termíny by se žádná debata nemohla rozvíjet.

Kritičky a kritici komplikovaného odborného jazyka naopak zdůrazňují, že orientace v něm vyžaduje mnoho energie a automaticky vylučuje lidi, kteří se obvykle zabývají *„něčím jiným než vývojem společenské diskuze“*. Složitý jazyk tak vnímají jako hlavní překážku širší, inkluzivní společenské debaty, která by umožnila odhalit, že u některých témat existuje širší souhlas napříč společností, kdyby se *„lidé nebáli do té debaty vstoupit“* a *„třeba i změnit názor“*. Tematizují také mocenské užívání jazyka a nutnost kriticky pracovat s tím, *„kdy jazyk používám jako přiblížení a kdy jako výraz moci“* nebo své argumentační nadřazenosti. Vedle toho, že je specifický jazyk vnímaný jako rozdělující po ose vzdělání či kulturního kapitálu a neměl by být součástí celospolečenské debaty (*„cítím ja-*

4 Pluckrose a Lindsay (2020) například upozorňují: „Je nutné poznamenat, že obecná filozofická pozice, kterou nazýváme "liberalismem", je kompatibilní s širokou škálou pozic týkajících se politických, ekonomických a sociálních otázek, včetně těch, kterým Američané říkají "liberální" (a Evropané "sociálně-demokratické") a mírných forem toho, čemu všichni lidé ve všech zemích říkají "konzervativní" (11).

zykovou propast mezi jazykem A2 a mýho táty, obráběče kovů, a dycky mi to bylo trochu líto, že je jazyk tak rozdělující"; „*jak se při obraně práv utlačovaných utváří jazyk, kterému rozumí jen 'privilegovaní'*"), diskutující ho považují také za nástroj k vylučování nepohodlných názorových oponentů z debaty („*člověk je někým jiným ‚odstřelen' za pomocí nepříliš známého pojmu*"). Někteří upozorňují také na to, že jakkoli inkluzivní jazyk nevyřeší nespravedlivé přerozdělování materiálních zdrojů a „*diskriminaci nevymaže*" a zároveň se obávají toho, že složitý korektní jazyk posílí vliv extrémních politických sil u lidí, kteří „*nemají nastudováno*":

> „*Chytrolínské onanování nad cisnormativitou, opresivním patriarchátem, whitesplainingem, kulturní apropriací, pocity translidí z nesprávně použitých zájmen, atd., to je cesta do pekla nejen levice, ale celé společenské diskuse. A pěkným dárečkem pro skutečné fašisty.*"

Jedna z mých respondentek nabídla i pohled, podle kterého může být zvýšená vzájemná kritičnost (včetně důsledného lpění na správném jazyce) důsledkem podoby (humanitního) vysokoškolského vzdělávání, které studující vybízí k extrémní kritičnosti: „*Ti lidi chodili někam na vysokou školu a tam se naučili polemizovat s každým textem, jakože vždycky tam něco najít a snažit se udělat vždycky za každou cenu nějaký point a vynikat v tom (…) ale vytváří to fakt jako nepříjemný prostředí.*" (R4)

ZLÁ PRIVILEGIA, NEBO SYMBOLICKÁ MOC PODPORUJÍCÍ MARGINALIZOVANÉ?

V diskusích o článcích Saši Uhlové a Johanny Nejedlové jsou privilegia tematizována jako jeden z klíčových aspektů debaty v identitárním hnutí. Za privilegium je označován především přístup do médií, tedy bytí novinářem a novinářkou („*Píšící lidi mají možnost a moc ovlivnit*"). V diskusi se pak řeší, jestli je takové privilegium dotyčnými dobře využíváno, zejména ve prospěch neprivilegovaných („*Svoje privilegia používáte dobře a toho si cením!!!!*"; „*Mít privilegia na správným místě je cool*"). Tématem se stává, že zúčastnění diskutující většinou sami sebe považují za privilegované („*Když sem žila na klinice, tak v našem kolektivu byli taky všichni privilegovaný, někdo víc, někdo míň*"), vyjadřují nejistotu ohledně toho, zda bychom se za svá privilegia měli stydět nebo „*si jich vážit nebo je zahazovat nebo co s nima vlastně dělat?*", a diskutují o neužitečnosti debaty, která zpochybňuje právo privilegovaných vyjadřovat se k otázkám neprivilegovaných. Apelují však právě na to, aby lidé se svými privilegii nakládali uváženě a ve prospěch druhých („*Sama mám privilegií až moc, včetně toho vykecávat se o nich na fb, a snažím se je používat tak abych pomohla ale zároveň nebrala agency lidem který ji nemají.*"). O vylučování „starých, bílých, heterosexuálních mužů" z debaty uvažovala v rozhovoru také jedna z respondentek a zdůraznila význam kontextu, ale i nutnost přiznat některým privilegovaným schopnost „*obsáhnout perspektivu jiných lidí*" a jednat ze své pozice v jejich prospěch:

> „*Revoluci, co se týče menstruačních pomůcek ve školách, udělal v Ostravě (…) lidovec (…) a je to starší heterosexuální muž. To znamená, že zcela zjevně byl schopen obsáhnout, protože to je politik, perspektivu jiných lidí, který mají jinou životní zkušenost, než má on.*" (R1)

Podobný pragmatismus v otázce privilegovaných a jejich jednání v zájmu marginalizovaných je patrný i z výpovědi další respondentky, která zdůrazňuje potřebnost „*gender mainstreamingu*", byť by šlo o perspektivu bílých, ekonomicky i jinak privilegovaných žen, a to především vzhledem k celkovému stavu společnosti, který charakterizuje jako „*brutálně cis-heteronormativní, patriarchální prostředí*" (R2). Podobně jeden z komentářů v diskusi oceňuje ty, kteří si sice „*v uzavřených skupinách vykládají o cisnormativitě a privilegiích*", ale zároveň reflektují, že zbytek společnosti je třeba kultivovat na mnohem základnější úrovni, a vynakládají „*TUNY emocionální práce na to, aby to srozumitelně přeložil[i] a obrousil[i] tomu hrany a majorita milostivě přijala třeba fakt, že znásilňovat není úplně ok, i když měla oběť krátkou sukni*".

Pokud jde o zmíněný věk jako klíčové privilegium, ve sledovaných diskusích se objevuje zmínka o něm jen zcela výjimečně a spíše v náznaku („*pochopte, stárneme, stárnou i naše postoje a názory…* "). Dotazovaní se k otázce věku ve sporech o privilegia staví různě. R2 je vůbec nevnímá jako záležitost, v níž by věk hrál roli, spíše názorové rozdíly přisuzuje jiným vlivům, zejména příslušnosti k různým skupinovým kulturám. R3 mluví o odlišné generační zkušenosti a R1 podobně pociťuje, že se postoje a nároky mění generačně:

> „*V nějaký moment ty jsi velmi progresivní a vlastně napřed před tou společností. To zní pitomě, ale za velký energie se ti něco podaří třeba i změnit, a poté, co se to stane, tak lidi, který sklízejí to ovoce, nejenom že ti za to nepoděkujou (což já neříkám, že ti někdo má děkovat), ale ještě tě líčí téměř jako že ty seš ten bigot, a to mně přijde úplně absurdní.*"

R4 naopak sdílela, že si všímá generačního vzorce, tedy „*že mladý lidi často útočí na starý zavedený intoše*". Zároveň některé takové případy kritizuje, ačkoli se domnívá, že „*občas dává smysl kritizovat institucionalizovaný lidi*", ovšem bez ohledu na jejich věk.

Spornou otázkou se stává zejména privilegovaný přístup publikujících lidí k „platformě", způsob, jak s touto platformou nakládat, a odpovědnost vyplývající z takového privilegia. R1 například zdůrazňuje, že privilegium platformy dlouhodobě vnímá jako závazek „*dávat hlas marginalizovaným skupinám, který ten hlas tradičně nemají*", a, jak říká, velmi ji provokuje, že jako „*středostavovská bílá žena*" je některými odsuzována právě jen kvůli těmto svým privilegiím. Johanna Nejedlová ve svém článku uchopuje téma privilegovanosti skrze platformu alternativně, když otevírá otázku, zda „*lidé s platformou*" nejsou naopak spíše prekarizovaní, než zvýhodnění:

> „*Část online aktivistického prostředí očekává od těch, kteří mají platformu, tedy větší veřejný vliv než oni, naprostou čistotu. Nulové omyly. Stoprocentní uvědomělost v každém slově, v každém činu, v každé situaci. Ale jen málokdo se ptá: jak moc privilegovaní tito „lidé s platformou" skutečně jsou? Kolik odpovědnosti nesou, kolik práce odvádějí?*"

Na tento komentář řada diskutujících reaguje velmi pozitivně a diskuse se často obrací od privilegií právě k zátěži, kterou nesou veřejně angažovaní publikující, a to včetně dopadu na jejich duševní zdraví. Toxicita debaty a její dopady, jimž se věnuji v následující kapitole, představují jedno z klíčových témat veřejné diskuse, ale především hloubkových rozhovorů.

DISCIPLINACE, ÚTOKY A ODRAZOVÁNÍ OD DISKUSE: VNITŘNÍ ROZDĚLENÍ A TOXICKÁ KULTURA V LEVICOVÉM HNUTÍ

Jedním ze zásadních témat novinářských textů, které zmiňuji v tomhle článku, i reakcí na ně, je negativní dopad útoků uvnitř identitárního hnutí či levice na ochotu jejich členstva otevřeně diskutovat o složitých a citlivých otázkách, které hnutí řeší. Nejedlová ve svém textu píše o kultuře morální nadřazenosti, která *„ničí to, co má být jádrem hnutí – solidaritu“*. Tematizuje zejména tzv. callout culture, tedy *„veřejné napomínání, často na sociálních sítích, s cílem upozornit na chybné či problematické chování“*. Jde podle ní o užitečný nástroj, pokud není zneužíván k tomu, aby si ten, kdo koriguje, upevnil *„vlastní morální status“*. V takovém případě podle ní totiž nejde o dialog, *„ale o přísný soud“*. V této souvislosti cituje Marka Fishera, výše zmiňovaného autora eseje o upířím hradu, a jeho postřeh, že levicové hnutí se oslabuje vnitřními útoky a soutěží o morální nadřazenost, že doslova *„vysává energii z našich řad tím, že nahrazuje solidaritu veřejným zostuzováním a posedlostí ideologickou čistotou“*. Nejedlová zároveň připomíná aktuální kontext, který vnímá jako období, v němž *„hnutí čelí čím dál větším hrozbám“*. Její komentář vyjadřuje bezmoc způsobenou tím, že kritice se prakticky nelze vyhnout, protože zasahuje různé sféry profesního, ale i osobního života:

> *„Byla jsem veřejně označena za ableistku, protože jsem v anketě zmínila, že ‘jediný normální muž na seznamce byl na vozíčku‘. Měla jsem prý říct ‚na vozíku‘. Měla jsem s ním jít na rande, jinak prý diskriminuji. Jindy jsem byla kritizována za to, že jsem letěla na konferenci, jedla maso, udělala překlep ve slově Palestinka, což ze mě dělalo nenapravitelnou sionistku. Ovšem nevyjádřila jsem se ke znásilnění židovských žen, což ze mě dělalo pro změnu antisemitku.“*

Diskutující reagují výrazy jako *„kádrování“* nebo *„lynč“* a zdůrazňují, jak takové jednání hnutí rozděluje a brání dosahování jeho cílů (*„takhle nikdy ničeho nedosáhneme“*; *„ničemu a nikomu to neprospívá“*). Důraz kladou na dopady negativních reakcí na jednotlivce – Nejedlová ve svém textu píše, že *„přibývá aktivistů a aktivistek, kteří mlčí“*, protože se bojí říct, co si opravdu myslí. Přestože hněv považuje za legitimní zdroj v aktivismu, neměl by podle ní vycházet z pocitu bezmoci a být bezhraniční. Diskutující tuto linku rozvíjejí velmi kriticky, s důrazem na bezmoc a bezradnost, které vedou lidi k útokům tam, kde jim to zřejmě připadá snazší, tedy *„do vlastních řad“*:

> *„Kruté to tak říct, ale je to taková mentalita ghetta. Lidi chtějí napravovat svět, na který se ale bojí, že nedosáhnou. Tak aspoň „napravují“ sebe navzájem. Je to tak jednodušší.“*

S tímto pohledem v online diskusích velmi rezonují i výpovědi respondentek, které shodně tematizují, že *„je vlastně jednoduchý střílet si do vlastních řad, které máš nejblíž“* (R2). R4 navíc nabízí pohled na levici jako na skupinu s velmi oslabenou mocí, v níž někteří jednotlivci paradoxně mohou usilovat o to, *„mít pravdu aspoň v tý naší skupině, když jsme na tý prohrávající straně historie (smích).“* R1 sdílí, že se cítí destabilizovaná, protože nemůže spoléhat na podporu z kruhů, z nichž by ji očekávala (*„… ty logický společenství nelze vlastně očekávat… vůbec nelze vlastně očekávat, že tě někdo podpoří“*).

Někteří diskutující podobně vztahují téma k otázce hranic hnutí a společné hrozby, přičemž zdůrazňují potřebu solidarity uvnitř identitárního hnutí a levice, která by měla hnutí bránit proti útokům z pravicových a mocenských pozic, ale i širší společnosti:

> *„Jojo, tohle morální majákování odrazuje nakonec i vlastní. A teď si zkuste představit, jak asi odrazuje cizí. Nebo jenom nevyhraněné.“*
>
> *„Je to pak takový vtipný, když lidskoprávní aktivisti cupujou těch pár liberálních hlasů společně s náckama.“*

Někteří veřejnou kritiku rámují jako důsledek charakterové vady kritiků a kritiček, případně otevírají otázku hranic, které jim hnutí nedokáže nastavit:

> *„V tý společnosti takoví lidi prostě jsou, bude to tak i na levici, jen ta levice podle mě moc neví, co s nimi dělat.“*

Jiní hledají historické paralely k současné situaci a vnímají ji jako důkaz, že hnutí zvnitřnilo opresivní systém:

> *„Já osobně si myslím, že příčinou podobných jevů starých i novějších hnutí (od stranických čistek po cancel a callout culture) je zkrátka nevědomé zvnitřňování systému, proti kterému ta hnutí bojují, ale jen na vědomé úrovni.“*

Jeden z diskutujících vidí příčinu v samotné identitární politice, *„v níž jsou ‘levicové’ elity pořád až po uši”* a která *“je z principu a podstaty politik[ou] neustálého drobení a vzájemného vymezování”*.

MÉDIA A SOCIÁLNÍ SÍTĚ JAKO AKCELERÁTOR PROBLÉMU: PROSTŘEDÍ RADIKALIZACE A FRAGMENTACE?

Silným tématem v diskusi i rozhovorech jsou i dohady o motivacích těch, kteří publikují texty kritické vůči druhým v rámci levice. Jeden diskutující si klade otázku, jestli téma článku není pro Sašu Uhlovou spíše příležitost *„sbírat lajky“*. Ostatní zmiňují silnou roli (digitálních) médií a konkrétně sociálních sítí a ekonomickou podstatu problému – podle nich k jeho prohlubování přispívá, že se téma řeší prostřednictvím médií, protože psaní o něm je pro mnohé zúčastněné zdrojem profesní viditelnosti a dosahu:

> *„Zvýšit svůj dosah můžete dvěma způsoby. Buď se spojovat, což ale znamená upozadit vlastní přínos k hnutí. Anebo eliminovat konkurenci. Díky tomu můžeme říci, že motivace značné části infightingu je zištná.“*

R2 také uvažuje o tom, že část sporů *„je fakt vykonstruovaná […] zveličená”* mimo jiné kvůli tomu, že lidé hledají námět pro své psaní, které je zdrojem jejich obživy. Zároveň ale

připouští, že motivace mohou být i nemateriální, že může jít o *„poslání, že tomu nějak jako věří […] což věřím, že v levicové publicistice tak prostě je“*. R4 přímo spojuje konflikty, které se odehrávají skrze levicová média, s kompetitivností akademické i mediální sféry a jejich prekarizací:

> *„… to prostředí je vlastně tak malý a prekarizovaný, že na český levici možností zaměstnání je dost málo (…) takže (…) je zároveň hrozně kompetitivní (…) všichni ti lidi mají málo peněz a o každý to místo se musí rvát, tak možná i z toho důvodu si jdou po krku víc, než kdybychom všichni měli 100 tisíc měsíčně, pohodičku, a mohli si číst Gramsciho všichni ve volném čase.“*

R3 vnímá situaci do velké míry jako nový typ individualizované kultury s velkými nároky na dokonalou sebeprezentaci, která je produktem sociálních sítí (*„instagramizovaného myšlení“*) – *„chce bejt radikální, což myslím, že taky nějak souvisí s těmi sociálními médii […] že tam vlastně velmi privilegovanou pozici získávají agresivní hysterioni, ve kterých to tyhle vlastnosti rozvíjí.“* Zmiňuje kulturu ponižování, která se v digitální éře rozvinula *„a má strašně silný negativní externality“* (R3). Na situaci ho znepokojuje právě vliv síťových algoritmů a afordancí, které způsobují, že *„jsou to takový továrny na negativní emoce“* (R3). Zmiňuje konkrétně *„instragramizované myšlení“* a odkazuje na síť, s níž toxicitu spojuje i R4. Podle ní si lidi *„jdou po krku, protože publikujou, záleží jim na sledujících“*. V důsledku toho podle ní vzrůstá stres z očekávání, *„kdy vás někdo vyhlásí ve Storíčkách na Instagramu“*, místo aby vzájemná kritika probíhala ideálně tváří v tvář. Sama se prý této praxe také v minulosti účastnila a má pocit, že *„se zavedla před nějakou dobou a ta levice ji teď používá proti těm jakoby mocnějším lidem“*. Za nepříjemné na call-out kultuře skrze Stories na Instagramu (*„vyhlašování ve Storíčkách“*) považuje především to, že jde víceméně o jednostrannou komunikaci, na kterou není možné kvůli afordancím Instragramu ani smysluplně odpovědět (*„při komentování na Facebooku se pod tím dají aspoň vést nějaké debaty“*). Za problematickou aktivitu ovlivněnou publikačním tlakem považuje R4 i *„útočné mezimediální reakce“*, tedy situaci, kdy jedno médium publikuje kritickou reakci na text zveřejněný v jiném médiu.

Zároveň ale R4 upozorňuje na to, že řada takových „vyhlášení“ má hlubokou podstatu – neřeší primárně ideologické konflikty, ale upozorňují na lidsky nevhodné jednání někoho v identitárním hnutí (*„občas tam je prostě to, že se k vám někdo chová tak strašně, hrozně špatně“*). Tím zároveň upozorňuje na rozměr diskuse, který se věnuje především mezilidskému, vztahovému aspektu konfliktů v identitárním hnutí a který jak diskusím, tak hloubkovým rozhovorům do velké míry dominuje.

KONFLIKTY JAKO TRAUMA REAKCE, KTERÉ NIČÍ AKTIVNÍ JEDNOTLIVCE

Silnou významovou linku diskusí tvoří zejména téma duševního zdraví a dopadů veřejné kritiky na psychiku těch, kteří jsou opakovaně jejím terčem, ale také na jejich odhodlání dále se veřejně angažovat. Nejedlová ve svém textu píše o tom, jak ji *„útoky zraňují, vyčerpávají, často paralyzují“* a jak cítí *„únavu a nechuť cokoliv dál dělat“*. Diskutující se k ní pod sdíleným článkem přidávají a sdílejí svoji vlastní zkušenost „se soukmenovci“ a „českou frustrací“. Z jejich vyjádření je zároveň patrná blížící se či již reálná rezignace:

> *„Za snahy zlepšit život jim i sobě mě stejně nejvíc solí soukmenovci uvnitř mé skupiny. (…) Ber, nebo běž, říká moje máti. Brzy asi poběžím, už jsem taky unavená a dělám to plně zdarma při pracech.“*
>
> *„Lidi si vůbec nedokážou představit, co ty nárazníky české frustrace zažívají a jak se to podepíše na jejich zdraví. (…) Úplně mě to zničilo. (…) Obdivuju, že to Johanna zvládá tak dlouho. Já už chci jen klid.“*

R4 se v rozhovoru pozastavila nad propojením sporů, které působí jako profesní či odborné, se spory osobními a vnímá jako problematické, když se osobní spory stanou záminkou k profesnímu zostuzování nebo překážkám v kariéře (typicky cancel culture). R2 se vrací k toxicitě prostředí ve specifické skupině, v níž se k sobě lidé nechovají dobře, zobecňuje, že *„se to v levicovém prostředí děje poměrně často,“* a kritizuje rozpor, *„kdy o něčem píšu, něco propaguju, ale v tom svém nejužším kruhu se podle toho neřídím“*. Osobní spory a to, že se někdo k druhým zachová problematicky, např. autoritářsky, pak podle ní rozdělují levici na „mikrotábory“, mezi nimiž se nesoulad prohlubuje a může se projevovat i veřejně. Zároveň ale během rozhovoru akcentovala téma duševního zdraví a práce s vlastní citlivostí, které vnímá jako klíčový základ mnoha sporů:

> *„Naši citlivost v těchhle věcech hrozně tříbí nánosy a nánosy, vrstvy a vrstvy různých zkušeností. A spousta z nich je velmi osobní. A pak se v tom blbě naviguje. (…) možná jsme prostě jenom tak traumatizovaný, že neumíme reagovat jinak než trauma reakcemi. (…) Jenže neprobíhá žádné léčení, hojení, supervize. A tím pádem nedokážeme vůbec ani rozpoznat, že některé trauma reakce jsou trauma reakce.“*

R3 ale situaci vnímá jinak, podle něj levici vždy spory štěpily, nejde o nový fenomén. Jeho akceptování stavu jako normy (*„k levici patří nechutný spory, k feminismu patří nechutný spory“*) ale do velké míry odráží téma nedostatečné reflexe toxicity hnutí, které v diskusích i rozhovorech rezonovalo. Podobně i jeho konstatování, že *„vlastně velká část právě tý nový generace umí spoustu věcí zvládat, umí s nima pracovat“*, akcentuje důraz na osobní, individuální odpovědnost za vlastní duševní zdraví, namísto kolektivní péče zdůrazňované jinými.

VÝCHODISKA A CESTY KE ZDRAVĚJŠÍMU AKTIVISMU?

V diskusích i rozhovorech se objevují také návrhy na východiska ze situace, která je zúčastněnými vnímaná jako nevyhovující. Hlavním doporučením v diskusích je soustředit energii na systémové změny, ne na „interní čistky“. Nejedlové článek přímo vybízí k nasměrování energie vně hnutí:

> *„Pokud všechnu tu energii, kterou vynakládáme na potírání drobných nedostatků u spojenců, nasměrujeme na skutečné zdroje moci a útlaku, možná něčeho dosáhneme. Jinak odradíme všechny, kteří by se chtěli přidat.“*

Diskutující zdůrazňují sebepéči (práci s emocemi, odpočinek, pěstování sebereflexe) a především vytváření prostředí, ve kterém je možné dělat chyby a učit se z nich (*„Měli bychom začít oceňovat odvahu experimentovat a sdílet chyby.“*). Objevuje se volání po větší otevřenosti a dialogu, ideálně bez *“neustálého moralizování”*. V rozhovorech silně rezonuje nutnost sebezkušenosti a sebereflexe pod odborným vedením, jak na individuální, tak skupinové úrovni – R2 zmiňuje supervizi, ale zároveň je skeptická k její účinnosti, pokud ji jednotlivci nevyužívají správně: *„My máme supervize v práci a vždycky si tam hezky všechno odkýveme, a pak se stejně nic nezmění.“* R4 zdůrazňuje individuální práci s vlastními hranicemi (*„podle mě si to člověk musí hodně nastavit v sobě, to, jakým způsobem já budu interagovat se svým okolím a co mě bude rozhazovat z míry, a co ne“*), ale také kolektivní úsilí. Navrhuje konkrétně usilování o restorativní principy řešení konfliktů a zodpovědný přístup k nim:

> *„Lidi si ubližujou, v jakýchkoli vztazích, a když se to stane, měli by umět s tím naložit zodpovědně. Měli by být schopni sebereflexe a měly by existovat mechanismy mediace, kde se to bude řešit. (…) A to mi třeba hrozně chybí.“*

Zároveň vedle této terapeutické práce, ať už individuální, či skupinové, vyzdvihuje práci intelektuální – *„je třeba o tom mluvit s lidma, psát o tom komentáře, vysvětlovat to“*. Spatřuje naději v tom, že *„čím dál víc lidí tuhle toxickou kulturu kritizuje podnětně a dobře, takže už se s tím dá nějak víc pracovat“*. Důležité podle ní je, že *„už se ví, jaký je to průšvih, už se píšou knihy o tom, jaký je to průšvih a co dělat dál,“* a věří, že jde jen o trend, který odezní, a bude možné *„nastavovat nějaké pozitivní vzory“* a *„psát o třídním boji a společných cílech, spíš než na sebe štěkat skrze média“*.

DISKUSE A ZÁVĚR

Výše nastíněná sonda do vybraných sporů o jazyk a privilegia na české levici mi přinesla jedno hlavní zjištění: téma se týká mého oboru, mediálních a komunikačních studií, trochu jinak, než jsem se původně domnívala. Jde v něm sice také o otázku reprezentací, jazyka, kterými druhé reprezentujeme, i pozice a legitimity aktérů veřejně vstupujících do diskuse o identitárních otázkách. Tyhle oblasti jsou ale v samotném identitárním hnutí tematizovány spíše okrajově, respektive domnívám se, že nejsou primární optikou, skrze kterou ji aktérky, aktéři či pozorovatelé sporů nahlížejí. Podobně není klíčová ani otázka generačních rozdílů a z nich vyplývajících sporů, jak se může při pohledu zvenku někdy zdát. Diskusím, které jsem sledovala, dominuje debata o toxicitě vtahů v identitárním hnutí, osobních motivacích k veřejnému vyhlašování druhých („call-out culture“), vzájemném zraňování se, které je v rozporu s principy solidarity a vzájemného respektu, na nichž identitární hnutí stojí.

Jako klíčová příčina takto nesolidárního jednání jsou přitom tematizovány ekonomické vztahy – zejména prekarizovaná a nedostatková práce v levicových médiích, a boj o pozornost v rámci ekonomiky pozornosti („attention economy“). Mnozí diskutující i dotazovaní tak akcentují roli sociálních médií, často velmi specificky zejména Instagramu („instagramizované myšlení“, „vyhlašování ve Storíčkách na Instagramu“), který vnímají jako prostředí, jež podporuje potřebu pozornosti a individualismus na úkor solidarity a zároveň znemožňuje smysluplnou debatu. V tomto smyslu negativně upozorňují právě na formát Stories na Instagramu, který prezentují jako klíčový zdroj „call-out culture“, zatímco např. Facebook považují za prostředí, které naopak diskusi umožňuje. Důraz na roli individualizované kultury sociálních médií v datech tak rezonuje s odbornou literaturou i intelektuální reflexí tématu (Anderson 2018; Bouvier 2020; Fisher 2013). V diskusi na levici a jejím důrazu na ekonomické vlivy můžeme spatřovat také určité přitakání tvrzení Nancy Fraser, která odmítala oddělovat otázky identitární spravedlnosti (uznání) od otázek ekonomické ne/spravedlnosti (přerozdělování) (Fraser – Honneth 2004). Data, která jsem zpracovala, ukazují, že boj o ekonomické zdroje, ale i symbolické uznání (které může s ekonomickou pozicí v digitálním věku úzce souviset) je dominantním tématem uvažování mnoha lidí, kteří se účastní veřejně diskutovaných sporů v identitárním hnutí.

Podle diskutujících i dotazovaných se i s ohledem na nutnost publikovat a bojovat o pozornost dostává do veřejného prostoru mnoho sporů, jejichž podstata je spíše vztahová, osobní, a jež by se tedy měly řešit tváří v tvář, ideálně s pomocí mediace či supervize. Právě restorativní přístup ke konfliktům, se zapojením odborné facilitace, je tématem, které v datech silně rezonuje. Na druhou stranu je v nich patrná i odlišná tendence – určitá normalizace konfliktů na levici a toxického jednání, které podle dotyčných prakticky patří k identitárnímu hnutí, levici, feminismu a vždy byly jejich součástí. Volání po hlubší reflexi dopadů takových sporů na duševní zdraví zúčastněných, po práci s vlastními i skupinovými traumaty, je ale klíčovým motivem analyzovaných dat. Restorativní principy a zároveň otevřená (i veřejná) diskuse o této problematice, tedy určitá „intelektuální práce s traumatem“, jsou zároveň navrhovanými východisky, která v rozhovorech i diskusích zaznívají a která, podobně jako mnoho zahraničních textů, akcentují vzájemnou podporu a spolupráci na úkor individualismu a soupeření (Anderson 2018; Bouvier 2020; Fisher 2013).

LITERATURA

Anderson, Dianna E. (2018): *Problematic: How toxic callout culture is destroying feminism*. Lincoln: University of Nebraska Press.

Bauer, Greta R. – Hammond, R. – Travers, R. – Kaay, M. – Hohenadel, K. M. – Boyce, M. (2009): “I Don’t Think This Is Theoretical; This Is Our Lives”: How Erasure Impacts Health Care for Transgender People. *The Journal of the Association of Nurses in AIDS Care*, 20(5), 348–361.

Bermeo, Nancy (2016): On democratic backsliding. *Journal of Democracy*, 27(1), 5–19.

Bouvier, Gwen (2020): Racist call-outs and cancel culture on Twitter: The limitations of the platform's ability to define issues of social justice. *Discourse, Context & Media*, 38, 100431.

Fisher, Mark (2013, 24. listopadu): Exiting the vampire castle. *OpenDemocracy*. https://www.opendemocracy.net/en/opendemocracyuk/exiting-vampire-castle

Fraser, Nancy – Honneth, Axel (2004): *Přerozdělování nebo uznání?* Praha: Filosofia,

Garnham, Nicholas (1995): Political Economy and Cultural Studies: Reconciliation or Divorce? *Critical Studies in Mass Communication*, 12, 62–71.

Grossberg, Lawrence (1995): Cultural Studies vs. Political Economy: Is Anybody Else Bored with this Debate? *Critical Studies in Mass Communication*, 12, 72–81.

Lilla, Mark (2017): *The once and future liberal: After identity politics*. London: C. Hurst & Co Publishers Ltd.

Mouffe, Chantal (2000): *The democratic paradox*. London: Verso.

Nejedlová, Johanna (2025): *Buď dokonalá, nebo mlč. Jak jsem se začala být svých spojenců*. https://www.heroine.cz/spolecnost/jak-jsem-se-zacala-bat-svych-spojencu (dostupné 29. dubna 2025)

Pluckrose, Helen – Lindsay, James (2020): *Cynical theories: How activist scholarship made everything about race, gender, and identity—and why this harms everybody*. Durham: Pitchstone Publishing.

Slačálek, Ondřej – Rychetský, Lukáš (2024): *Radikální politika ve slepé uličce. Pravidla pro svou identitu čteme v globálštině*. https://advojka.cz/a2-article/2024-17-radikalni-politika-ve-slepe-ulicce/ (dostupné 13. 8. 2024)

Strauss, Anselm – Corbinová, Juliet (1999): *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Překlad. Brno: Albert; Podané ruce.

Surowiec, Pawel – Štětka, Václav (2020): Introduction: Media and illiberal democracy in Central and Eastern Europe. *East European Politics*, 36(1), 1–8.

Uhlová, Saša (2018): *Zkontrolujme si svá privilegia*. https://advojka.cz/a2-article/2018-18-zkontrolujme-si-sva-privilegia/ (dostupné 28. 8. 2018)